

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Михайла Коцюбинського**

факультет іноземних мов

кафедра міжкультурної комунікації, світової літератури та перекладу

ЗАТВЕРДЖУЮ

Ректор Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
_____ проф. Лазаренко Н.І.

«_____» _____ 2020 року

**КРОСКУЛЬТУРНІ ПАРАЛЕЛІ Й КОНТРАСТИ
В СУЧАСНИХ ЛІНГВІСТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ**

ПРОГРАМА

вибіркової навчальної дисципліни

підготовки	магістра
галузі знань	01 Освіта / Педагогіка 03 Гуманітарні науки
спеціальності	014.021 Середня освіта (мова і література (англійська), 014.022 Середня освіта (мова і література (німецька), 035.041 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (перша – англійська), 035.043 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (перша – німецька)

Розглянуто і схвалено
на засіданні Вченої ради
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського
протокол № ____ від «___» _____ 2020 р.

УДК 811.11(073) В85 Розробник: Петров Олександр Олександрович, канд. філол. наук, доцент кафедри міжкультурної комунікації, світової літератури та перекладу

Рецензенти: Забужанська Інна Дем'янівна, канд. філол. наук, завідувач кафедри англійської філології Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Кухар Ніна Іванівна, канд. філол. наук, доцент кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Бібліографічний опис

Кроскультурні паралелі й контрасти в сучасних лінгвістичних дослідженнях: Програма вибіркової навчальної дисципліни для студентів ступеня магістра галузей знань 01 Освіта / Педагогіка, 03 Гуманітарні науки, спеціальностей 014.021 Середня освіта (мова і література (англійська)), 014.022 Середня освіта (мова і література (німецька)), 035.041 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (англійська), 035.042 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (німецька) / О.О. Петров – Вінниця: ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2020. – 9 с.

АНОТАЦІЯ

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Кроскультурні паралелі й контрасти в сучасних лінгвістичних дослідженнях» має за мету ознайомити студентів з базовими поняттями лінгвокультурології, з мовними засобами вияву культурного фону, з дослідницьким інструментарієм лінгвокультурології.

Програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри міжкультурної комунікації, світової літератури та перекладу факультету іноземних мов
Протокол № 1 від 31 серпня 2020 року

Програма розглянута і схвалена на засіданні навчально-методичної комісії факультету іноземних мов
Протокол № 1 від 31 серпня 2020 року

ВСТУП

Програма вивчення вибіркової навчальної дисципліни «Кроскультурні паралелі й контрасти в сучасних лінгвістичних дослідженнях» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра, галузей знань 01 Освіта / Педагогіка, 03 Гуманітарні науки, спеціальностей 014.021 Середня освіта (мова і література (англійська)), 014.022 Середня освіта (мова і література (німецька)), 035.041 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (англійська). 035.042 Філологія. Германські мови і літератури (переклад включно) (німецька).

Предметом вивчення вибіркової навчальної дисципліни є репрезентація та інтерпретація особливостей втілення культури певного етносу в мовних засобах і мовленні у синхронному зрізі в національному й загальнолюдському вимірах.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальна дисципліна «Кроскультурні паралелі й контрасти в сучасних лінгвістичних дослідженнях» пов'язана з проблематикою курсів «Вступ до загального і германського мовознавства», «Філософія мови», «Когнітивна лінгвістика», фонетика, граматики, історія мови, лінгвістика тексту.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів: «Становлення лінгвокультурології як самостійної науки: передумови, сучасний стан», «Мова та культура: проблеми взаємодії. Людина в просторі культури й мови».

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Кроскультурні паралелі й контрасти в сучасних лінгвістичних дослідженнях» є ознайомити студентів з базовими поняттями лінгвокультурології як новітнього напрямку лінгвістики, з мовними засобами вияву культурного фону, з дослідницьким інструментарієм лінгвокультурології.

1.2. Основними завданнями вивчення курсу «Кроскультурні паралелі й контрасти в сучасних лінгвістичних дослідженнях» є

- висвітлити принципи і засади нової парадигми знань в лінгвістиці, яка отримала назву лінгвокультурології;
- ознайомити студентів з актуальними проблемами сучасних лінгвістичних теорій, навчити їх критично аналізувати різні лінгвістичні концепції;
- надати студентам необхідні знання про взаємозв'язок лінгвістичних явищ, про особливості реалізації основних і супутніх функцій мови для забезпечення ефективної комунікації;
- розвивати у студентів уміння самостійно опрацьовувати теоретичні джерела з сучасної лінгвістики, давати їм свою оцінку;

- прищепити навички застосовувати набуті теоретичні знання у практиці викладання іноземних мов; сприяти творчому засвоєнню студентами методик лінгвістичного аналізу фактичного мовного матеріалу та розвитку у них необхідних навичок використання теоретичних знань в практичній діяльності;
- навчити студента вести науково-дослідну роботу з лінгвістичних дисциплін; стимулювати прагнення студентів до самостійного творчого вирішення дискусійних питань.

1.3 Компетентності

1.3.1 Загальні компетентності

- здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність бути критичним і самокритичним;
- уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність працювати в команді та автономно;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність проведення досліджень на належному рівні.

1.3.2 Фахові компетентності:

- здатність володіти методологічними і теоретичними основами лінгвокультурології як новітнього напрямку сучасної лінгвістики;
- здатність до критичного осмислення історичних надбань та новітніх досягнень філологічної науки;
- здатність аналізувати мовний матеріал з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів;
- усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для здійснення фахової науково-дослідницької роботи, її презентації науковій спільноті та захисту інтелектуальної власності на її результати;
- здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації: мовознавства, перекладознавства;

1.4 Програмні результати навчання:

- оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення;
- демонструвати належний рівень володіння державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати своїх досліджень державною та іноземною мовами;

- цінувати різноманіття та мультикультурність світу й керуватися у своїй діяльності сучасними принципами толерантності, діалогу та співробітництва;
- оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення, аргументуючи власну точку зору;
- застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації;
- аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрямки і школи в лінгвістиці та літературознавстві;
- оцінювати історичні надбання та новітні досягнення філологічної науки;
- характеризувати теоретичні та практичні аспекти конкретної філологічної галузі;
- поглиблені знання з сучасного мовознавства, теорії мовної комунікації;
- поглиблені знання з актуальних проблем сучасної іноземної філології, сучасних лінгвістичних шкіл;
- здійснювати науковий аналіз мовного й літературного матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням класичних і новітніх методологічних принципів, формулювати узагальнення на основі самостійно опрацьованих даних;
- дотримуватися правил академічної доброчесності;
- доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань і власну точку зору на них як фахівцям, так і широкому загалу;
- досконало володіти двома іноземними мовами (з урахуванням їх фонетичних, лексико-граматичних, стилістичних та прагмалінгвістичних особливостей).

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. СТАНОВЛЕННЯ ЛК ЯК САМОСТІЙНОЇ НАУКИ:

ПЕРЕДУМОВИ, СУЧАСНИЙ СТАН.

Тема 1. Лінгвокультурологія як лінгвістична дисципліна.

Становлення лінгвокультурології як самостійної науки у рамках антропоцентричної парадигми. Історія, витоки та міждисциплінарні зв'язки лінгвокультурології. Взаємини лінгвокультурології с дисциплінами лінгвістичного спрямування: етнолінгвістикою, лінгвофольклористикою, лінгвокраїнознавством, лінгводидактикою, етнопсихолінгвістикою, соціолінгвістикою, міжкультурною комунікацією. Статус лінгвокультурології серед гуманітарних дисциплін: філософія, психологія, соціологія, фольклористика, культурологія. Теорія лінгвістичної відносності Гумбольдта-Сеніра-Уорфа. Методологічний статус,

принципи й методи лінгвокультурології. Методологічний статус, принципи й методи лінгвокультурології.

Тема 2. Проблема «мова-культура» у світовій і вітчизняній науці. *Філософська постановка проблеми «мова-культура» (П. А. Флоренський, Л. Вітгенштейн, М. Бор, Х.Г. Гадамер). Лінгвістична концепція В. фон Гумбольдта з проблеми «мова-культура». Погляди Е. Сепіра, Б. Уорфа, К. Фосслера, Ф. де Сосюра на взаємозв'язок мови і культури. Вітчизняні вчені про співвідношення мови і культури (А.А. Потебня, Ф. І. Буслаєв і ін.).*

Тема 3. Базові поняття лінгвокультурології.

Базові поняття лінгвокультурології. Основний термінологічний апарат лінгвокультурології: визначення основних категорій лінгвокультурології (культурна сема, культурний фон, культурний концепт, культурний фонд, тип культури, мову культури, культурні цінності та установки, лінгвокультурема, субкультура, культурна універсалія).

Тема 4. Культура як світ смислів.

Етнічна ментальність. Культура як результат розумової діяльності людини. Поняття про культурному сенсі і культурної конотації. Етнічна ментальність: Поняття «ментальність» і «менталітет»: історія термінів, різноманіття підходів до визначення, співвідношення понять.

Змістовий модуль 2. МОВА ТА КУЛЬТУРА: ПРОБЛЕМИ ВЗАЄМОДІЇ. ЛЮДИНА В ПРОСТОРІ КУЛЬТУРИ Й МОВИ.

Тема 5. Культурний концепт та картина світу.

Картина світу в контексті вивчення суміжних гуманітарних наук: філософії, культурології, етнографії, лінгвістиці. Поняття про концептуальній картині світу, концепт і його види. Концептосфера. Мовна картина світу. Взаємозв'язок ментальності з культурою.

Тема 6. Мовна особистість.

Поняття «мовна особистість». Рівнева модель мовної особистості за Ю.М. Карауловим. Компоненти змісту мовної особистості. Місце мовної особистості в просторі культури. Характеристика національної мовної особистості.

3.Рекомендована література

Основна

1. Алефиренко Н.Ф. Лингвокультурология. Ценностно-смысловое пространство языка: учебное пособие / Н.Ф. Алефиренко.: Флинта, Наука; Москва; 2010.-224с.

2. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики / Бацевич Ф.С. – К: Академія, 2004. – 343 с.
3. Жайворонок В.В. Знаки української етнокультури: словник-довідник / В.В. Жайворонок. – К.: Довіра, 2006. - 703 с.
4. Кононенко В.І. Символи української мови / В.І. Кононенко. – Івано-Франківськ: Плай, 1996. – 272 с.
5. Маслова В.А. Лингвокультурология. Учеб. пособие для студ. высш. учеб. Заведений/ В.А. Маслова – М.: Изд. Центр «Академия», 2001. – 208 с.
6. Нідзельська Ю.М. Актуальні проблеми лінгвокультурології: Навчально – методичний посібник / Ю.М. Нідзельська.– Житомир, 2014.– 84с.
7. Потапенко О. І. Українська лінгвокультурологія / О.І. Потапенко, Я.О. Потапенко, Л.П. Кожуховська, Т.В.Чубань, Т.М. Левченко, І.В. Бурчик. – Корсунь-Шевченківський : Видавець В.М. Гавришенко, 2014. – 349с.
8. Харченко Е.В. Электронные лингвокультурологические курсы/ Е.В. Харченко, Л.А.: Шкатова Эл. ресурс. Режим доступа: <http://www.gramota.ru/book/ritorika/index3.htm>
9. Хроленко А.Т. Основы лингвокультурологии: учебн. пособие/ А.Т.Хроленко.- М.:Флинта:Наука, 2009.- 184с

Додаткова

1. Гапонів А.Б. Лінгвокраїнознавство. Англomовні країни / А.Б. Гапонів, М.О. Возна ; [підручн. для студ. та викл. вищ. навч. закл.]. – Вінниця : Нова книга, 2005. – 464 с.
2. Гачев Г. Национальные образы мира. Америка в сравнении с Россией и Славянством / Георгий Дмитриевич Гачев. – М. : Раритет, 1997. – 680 с.
3. Гнатенко П.І. Український національний характер : монографія / Петро Іванович Гнатенко. – К. : ДОК–К, 1997. – 115 с.
4. Голубовська І.О. Етнічні особливості мовних картин світу : монографія / Ірина Олександрівна Голубовська ; [2-е вид., випр. і доп.]. – К. : Логос, 2004. – 284 с.
5. Дубенко О.Ю. Сполучені Штати Америки : путівник перекладача / О.Ю. Дубенко ; [навч. пос. для студ. вищ. навч. закл.]. – Вінниця : Нова Книга, 2007. – 504 с.
6. Кабакчи В.В. Cross-cultural English : Английский язык для межкультурного общения / В.В. Кабакчи. – СПб. : Интер, 1993. – 135 с.
7. Красных В.В. Этнопсихоллингвистика и лингвокультурология / Виктория Владимировна Красных. – М. : Гнозис, 2002. – 284 с.
8. Левченко О.П. Фразеологічна символіка : лінгвокультурологічний аспект : монографія / Олена Петрівна Левченко. – Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2005. – 352 с.

9. Нестеренко Н.М. All Things English. Смак до життя по-англійськи / Н.М. Нестеренко, К.В. Лисенко ; [пос. для студ. та викл. вищ. навч. закл.]. – Вінниця : НОВА КНИГА, 2005. – 160 с.

10. Тер-Минасова С.Г. Язык и межкультурная коммуникация / Светлана Григорьевна Тер-Минасова ; [учебн. пособ.]. – М. : Слово / Slovo, 2000. – 624 с.

11. Томахин Г.Д. От страноведения к фоновым знаниям носителей языка и национально-культурной семантике языковых единиц в их языковом сознании / Г.Д. Томахин. – М. : Просвещение, 2002. – 126 с.

12. Уолш И.А. Великобритания : обычаи и традиции / И.А. Уолш, Т.Н. Химунина, Н.В. Конон. – СПб. : Антология, Каро, 2005. – 224 с.

Інформаційні ресурси

1. Словники, енциклопедії, архіви

<http://dictionary.reference.com/>

<http://thesaurus.reference.com/>

<http://aesica.dur.ac.uk/delores/databases/encyclopaedia.asp>

<http://www.biblint.de/nachschlagewerke.html#englisch>

<http://encarta.msn.com/encnet/refpages/artcenter.aspx>

<http://www.onelook.com/>

<http://www.pcukraine.org/>

2. Матеріали Корпусу миру <http://www.pcukraine.org/en/tools/materials.html>

3. Andrew Cartwright – Creative writing materials: <https://docs.google.com/>

4. Teaching sites:

<http://www.eslcafe.com/ideas/>

<http://www.readwritethink.org/>

<http://home.earthlink.net/~eslhome/index.html>

<http://iteslj.org/questions/whatif.html>

<http://iteslj.org>

<http://www.educationworld.com/>

<http://www.discoveryeducation.com/>

<http://www.englishclub.com/reading/proverbs-meaning.htm>

<http://iteslj.org/c/games5.html>

<http://bussongs.com/>

http://www.teach-nology.com/web_tools/materials/bingo/

5. Free or discounted books:

<http://www.intlbookproject.org/>

4. Методи та технології викладання і навчання студентоцентроване навчання, самонавчання, проблемно-орієнтоване навчання, кейс-технології, інформаційно-комунікативні технології, індивідуально-творчий та практиологічний підходи. Лекції, практичні заняття в групах, самостійна робота на основі підручників та конспектів, електронних підручників, консультації із викладачами.

5. Форма підсумкового (семестрового) контролю навчання - залік (2 семестр).

6. Критерії та методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання усне опитування, перевірка виконання практичних завдань, модульні контрольні.